

Vojna.

MATERINA ŽEPNA RUTA.

Tu med ostanki sem iz davnih dni zagledal tebe, ruta žepna bela... Poljub naté, spomin grenak, kladak — saj, ruta, tebe mati je imela! Kadár po duši meni je vihar besnel — nič skritega ni materi ostalo; o, koliko tedaj je solz, točenih zame, mehko tvojo, ruta, žgalo! In če je radosti naval vzkipele iz duše v glas, iz grla v spev in smeh, tedaj si, ruta, solze ti popila, ki materi igrate so v očeh. Kar v svetu izven doma je hrumele bolesti, slasti, toge in skrbi, vse materi je do srca prispelo, in vate, ruta, govorile so oči. A najbolj takrat, kadar moja je bodočnost snovala mati v tih, blaženi minuti — vsak vzdih, nasmeček, strah, ponos in up zaupala je tebi, srečni beli ruti. A danes?... Danes!... Solze bi že vse, edina mamica, iztekla duši tvoji! Zato je prav, da matere več ni — ti, ruta, služi zdaj bolesti moji!

G.

IZ STRELSKEGA JARKA.

Kakšen blagoslov je šola za ljudstvo in kako se hvaležni učenci svojih učiteljev celo v strelskih jarkih spominjajo, naj priča vsebina dopisnice, ki jo je poslal narednik 97. p. p. Anton Strle, odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo I. vrste, svojemu bivšemu učitelju Ferdu Wigletu v Starem trgu pri Ložu, sedanjemu nadučitelju v Loškem potoku. Glasi se tako:

»Čestiti gospod nadučitelj!

Bagovolite prejeti od svojega nekdanjega učenca, sedanjega boritelja na se-

toliko govorili. Pa kaj, prepozno je, morda jih nikdar več ne vidim...

Ko pride domov, sede za pisalno mizo in napiše še nekaj pisma, potem pa začne nehoté pregledovati in urejati različne papirje, ki so ležali razmetani, napolnjeni po mizi. Počasi se zagleda v malo, obledelo sliko, ki je stala v okvirju pred njim na mizi. Prsi so se začele močno dvigati, kakor v sanjah je vstajala pred njim in upirala svoje globoke, temnorjave oči v njega. Začutil je ob sebi toploto njenega telesa, čutil mehko njenih kostanjevih las.

Po kaj si prišla? Zakaj odpiraš stare, komaj zaceljene rane, pojdi, prosim te! Ne, ne, samo za trenutek postoj, da še enkrat pogledam v tiste temnorjave oči, ki sem jih nekoč tako silno ljubil...

Počasi se je dvigala in odvijala mehka tenčica, v katero je bilo zavito nekaj neskončno lepega. Vse je bilo že napolnjenost v eno samo prelesto sliko, pa so se začeli polagoma razmikati posamezni delci, pred seboj je gledal ono globoko, brezmejno srečo, ki ga je dvigala nekoč v paradiž. Čul je stopinje, kako hodita med cipresami, roko v roki, in govorita o sreči, velikih kakor neskončnost, vsej žarki in blesteči. Počasi jo privije k sebi, čutil je na svojih prsih burne utripe njenega srca, ustna so se združila v dolg, vroč poljub... Vse naokrog so prepevali ptički in črčki, cvetke in bilke so se klanjale njuni ljubezni.

»Kmalu zabuceni jazmin...« je tiho zašepetala.

vernem bojišču, najvdanejši pozdrave! Velikokrat se spomnim celo tu v strelskem jarku na svojega dobrega učitelja in njegove nauke, ki so mi ostali in ostanejo v vednem spominu, ker le Vam, čestiti gospod, se imam zahvaliti za to, kar sem!

Dogodkov in doživljanj je tukaj mnogo, ki so seveda jako vsakdanji, toda za svet vseeno novi. V slučaju, da bi Vam bilo kako tako vojno poročilo dobrodošlo, Vam jako rad postrežem.

Z odličnimi vojnimi pozdravi ostajam Vaš vdani

Strle Anton, narednik.

Streški jarek 20. aprila 1915. — Vojna pošta 73.

USODA UČITELJEV V VOJNI.

Českých učiteljev s Češke in z Morave je padlo v vojni doslej 175, ranjenih je 556. — Nemških učiteljev s Češke je padlo že 156, ranjenih je 378. — Iz Nižje Avstrije je usmrčenih 68 učiteljev, ranjenih je 277, ujetih 48, o 37 se nič ne ve, kaj je z njimi. — Od saških učiteljev je padlo 442. — Od virtenberških učiteljev je v vojni 1700, padlo jih je 290, ranjenih 591. — Badenskih učiteljev je pod orožjem 1800. — Berlinskih učiteljev (brez premestij) je v boju 1344, od teh je padlo 77, ranjenih je 155. — Iz okrajnega šolskega okoliša brnskega je v vojni 200 učiteljev. — Vsa ta števila se seveda vsak dan, vsako uro, vsako minuto večajo.

ANONIMNI DENUNCIANTI.

O anonimnih denunciantih je bilo govora v ogrsko-hrvatski poslanski zbornici. Grof Tisza je energično odklonil početje tudi takih ljudi, epidemijo je imenoval besnost denunciantstva. »Information« pravi: Vojna da naravno zla, ki so neizogibna. Ampak zlo »špicelstva«, ki hoče biti patriotično, naj nam bo prihranjeno. Zakaj to je, da govorimo z Goethejem, res »tuja kaplja v krvi«.

GROF TISZA IN VOLILNA PRAVICA.

V ogrsko-hrvatski zbornici je opozicija predlagala, da naj se podeli vojakom na bojišču volilna pravica. Če morajo vojaki žrtvovati za državo življenje, naj imajo vsaj pravico in možnost soditi o politiki in sestavi te države. Tako je mislila opozicija. Tega mnenja pa ni bil grof Tisza. Dejal je, da ni po njegovem nazoru volilna pravica nikaka nagrada za vojaške, ter da bi bila po njegovem mnenju uvedba volilne pravice prava narodna nesreča. — Večina javnega mnenja je proti nazorom grofa Tisze.

OTROCI VOJNE

»Pravo Lidu« piše: Devet mesecev je minilo od začetka vojne, in prvi vojni otroci že prihajajo na svet. Kdo so ti otroci? Kake krvi so in kakega izvora? Kdo ve! »Mati je vedno prava, oče neprav,« pravi že starorimsko pravo. Morda so to otroci zadnjega objema ob slovesu zakon-

»Ej, kmalu, ti Beatrice mojih sanj... In ti me boš večno ljubila...«

»Da, moj najdražji, večno tvoja, samo tvoja!...«

In vse je vriskalo okrog njega, saj ga je ljubila, tako jako ljubila ona, za katero bi dal vse, ki je bila vsebina njegovega življenja. Strastno je pritisnil sliko na svoja drhteča ustna, pa bil je le mrzel papir...

Izginila je, ostal je sam v prazni, zapuščeni sobi. Odpravil se je v posteljo in počasi ves utrujen zaspal...

Divje slike so drville pred njim, ogromne mase vojakov so se valile preko ravani, hipoma so se spopadle, kri je lila v potokih. Preko trupel so švigali divji jezdec, in strašno so žarele njihove oči. Zopet je videl, kako leži sredi brezmejnega stepe s prestreljenimi prsi, iz rane pa počasi curlja kri. Rad bi zaklical na pomoč, pa se mu izvije globok hrupav vzdih iz prsi. V oblakih se nenadoma prikaže mati, podaja mu roko in ga mlo kliče k sebi... Po poti pride ona, vsa kakor nekoč. Tih poklekne poleg njega in ga vzame v naročje, glavo mu pa privije na prsi. Zopet sta si gledala iz oči v oči, v oblakih so pa zapeli legijoni angelov...

Žarko solnce je vstajalo drugo jutro izza hribov, ko je drdral po kolovozni poti voz. — Štefan Krtina se je peljal k vojakom.

cev. Morda so otroci mimogredočega ljubimkovanja z vojak, nastanjenimi na pohodu; morda otroci vdov po živih ali mrtvih vojaki, ki jim je hipoma zavrela kri in so pozabile svojo zakonsko zvestobo, da se potem za trenutek radosti kesajo vse življenje; morda otroci strežnic, ki prenašajo z vojak, vred njihove bridkosti in težave na bojnem polju in v lazareti, kjer se razvija med moškimi in ženskami naravno razmerje tovarštva in ljubezni. Ali pa so morda ti otroci posledica najžalostnejšega ljubimkovanja: otroci sovražnih vojakov, ki — prihajajo v vasi in mesta — kriče po vodi, kruhu in ženskah. In popadajo vse troje z enako divjo lakoto, ne vprašujoč, čigavo je in kakšno. Kaj naj bo s takimi vojnimi otroki? Malokateri otroci bo sprejet z veseljem, kakor v normalnih časih sprejemajo novorojenčke. Večinoma spremljajo take otroke pri njihovem vstopu v svet stud, strah, bolest in groza. Oteževali bodo le usodo svojih mater. Bodo pa tudi trd oreh za javnost, ker sprožajo novo pravno vprašanje, ki se z njim doslej še ni bavil nihče. Čigavi so? Čigava dolžnost je skrbeti zanje? Madžarski pravniki se že bavijo s tem novim vprašanjem, in ne manjka tudi predlogov, da bi bilo dovoljeno otroke sovražnih vojakov zamoriti že v materinem telesu. Ne verjamemo, da bi bilo dosti mater, ki bi privolile v to, zakaj rusinski, poljski, romunski in slovaški kmetje, koder je hodila ruska vojska, imajo v odpravljenju telesnega ploda naravnejše in bolj človeške nazore, kot pa velikomestne dame, ki hodijo iskati »pomoči« k zakotnemu zdravniku ali babici z isto lahkoto, kakor si hodijo izdirati zob. Saj je vendar tudi človek, ki se giblje pod materinim srcem, pa naj je bil oče tudi Čerkez, Gruzin, Kirgiz ali kakor se že imenujejo ti narodi ruskega vzhoda, saj vendar tudi njena, materina kri kroži v novem človeku, ki ima priti na svet. Pomešala so se plemena v državah, ki se vojujejo. Vendar pa ne gre samo za nasilja, zagrešena po sovražnih vojaki. Madžarski vojaki so raztreseni po slovanskih in nemških zemljah, nemški po madžarskih in slovanskih, slovanski po nemških in madžarskih. Nemško vojaštvo je na Francoskem in Angleškem, na Francoskem in Angleškem mrgoli Indijcev, Avstralcev, Kanadcev, afriških zamorcev. Vzhod se je pomešal z Rusijo, Egipt se je pomešal, Turčija, Balkan — nepregledno. In povsod zmaga zdrav nagon, povsod premaga plemen-sko sovražstvo ljubezen oba spola, povsod se rode novi ljudje. Zgodovina ne pomni takega mešanja plemen, tako splošnega, kakor dandanes. Kak bo ta novi človek, ki pa bo iznova množil in iznova plodil in se dal pomešavati? Kako bo to novo pokolenje? Slabše ali boljše? Nihče ne ve. Toda ljudje pa bodo. In to je odločilno. Devet mesecev vojne je minilo, in oni prihajajo. Ljudje! Ni mogoče torej drugega, nego da jih sprejmemo, zakaj naši bratje so!

III. Dobrodelni koncert „Glasbene Matic“

v Ljubljani z dne 8. maja 1915.

Odkar divja svetovna vojna, kakršne povestnica narodov še ne pozna, je »Glasbena Matica« že v tretji storila dobro delo s prireditvijo zanimivega koncerta pod vodstvom g. konc. vodje Hubada dne 8. maja t. l. v veliki dvorani »Narodnega doma«. Kakor je bil uspeh prvih dveh koncertov sijajen, zlasti po krasnem obisku, tako se mora zadnji zadovoljiti le z moralnim učinkom. Vrag razumi ljubljansko občinstvo! Ljubi senzacije: zadnjič je vse drlo skupaj zaradi Beteteta. To pot je izvrstno nastopil naš ljubi, domači Josip Križaj z izvrstnim uspehom, ki ni daleč zaostajal za Betottovim. Ampak naša publika da mnogo na naslov. Križaj je podal Ljubljani toliko lepih, užitka polnih koncertnih večerov, ustvaril na odru toliko karakterističnih opernih tipov, da smo mu mnogo hvale in zahvale dolžni. Toda Ljubljanci na vse kmalu pozabijo. Tu bi bila na mestu natlačena dvorana. Ljubemu umetniku, ki se brezplačno nudi za sodelovanje, zijajo prazni stoli nasproti! Kolika hvaležnost! Pri nas je tako, bilo jetako in bo tudi v bodoče bržkone tako: kadar enega naših umetnikov izgubimo, takrat šele vemo, kaj nam je bil. Takrat ga šele začnemo ceniti, a vse-

SPOZNAVANJE NARODOV.

»Information« pripoveduje, da pribežniki iz Galicije na Češko odkrito pripovedujejo, kako so z nezaupljivostjo, da, skoro z bojaznijo odhajali na Češko, ker so bili slabo poučeni o Čehih. »Mislili smo« — tako pripovedujejo — »da pridemo med kake panslaviste ali celo rusofile.« Ali ta bojazen se je razpršila takoj, čim so poljski pribežniki Čeha — spoznali. Sedaj vlada najpresrečnejše, pravo bratsko razmerje med poljskimi pribežniki in domačim češkim prebivalstvom. — Z oziranjem na ta pojav na Češkem izvaja »Information« tako-le: »Ta zgled nudi uvaževanja vrednega pouka tudi tja preko za vse druge narode naše državne skupnosti. Staro prokletstvo Avstrije je, da se nje mnogi narodi premalo poznajo med seboj in da se namenoma izogibljuje vsemu, kar bi jih moglo zblížati drugega drugemu in kar bi omogočilo, da bi se tudi osebno spoznavali med seboj!«

ZA ALPSKE DEŽELE.

Štajerski poslanec vitez Pantz je interveniral pri vojnem ministru zaradi ponovnih črnovojniških pregledovanj v alpskih deželah. Povedal mu je, da je bil že pri prvih pregledovanjih v alpskih deželah potrjen jako velik kontingent črnovojnikov, tako da bi moglo ponovno pregledovanje v teh deželah odpasti. Vojni minister je poslušal Pantzova izvajanja z velikim zanimanjem ter je pohvalil brezprimerno požrtvovalnost alpskih dežel. Obljubil je, da se bo postopalo pri pregledovanjih z največjo obzirnostjo.

ZA ČRNOVOJNIKE — LJUDSKO-ŠOL-SKE UČITELJE.

Domobranksko ministrstvo je odredilo, da se ljudsko-šolskih učiteljev letnikov 1895., 1896. in 1891., ki so bili pri pregledovanju spoznani za sposobne, načeloma ne bo oproščalo od črnovojniške, oziroma vojaške službe.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Učiteljstvo v Volčah je nabralo 80 K 50 vin.; nadučitelj Anton Kadunc v Tribučah pri Črnomlju nabral 10 K 85 vin.; učiteljstvo okoliške deške ljudske šole v Celju nabralo med učenci 43 K 80 vin. + 35 K 91 vin. = 79 K 71 vin.; ljudska šola v Toplicah na Dolenjskem 63 K 2 vin.; potom okrajnega šolskega sveta goriškega nabralo 372 K 7 vin.; učiteljstvo sežanskega okraja nabralo med šolsko mladino 235 K 2 vin.; skupaj 841 K 17 vin.

lej, žal, prepozno! — Križaj je pel spev Dalanda iz Wagnerjevega »Večnega mornarja«. Mene sta predvsem zanimala Lajovčeva samospeva »Romanca« in »Poljub«, odlični moderni skladbi. Izredno mi je bila vseh zlasti prva, pred leti objavljena v »Novih Akordih«, a — če se ne motim — še nikoli izvajana. Ta klavirska spremljava! Da vkljub svoji trajni umetniški vrednosti presega okus našega občinstva, je razumljivo. Ostalo je mrzlo. Tudi ob dr. Krekovi »V brezupnosti«. Kot kontrast k pravkar imenovanim skladbam in dokaz, kaj ugaja ljudem, smo čuli Gerbičev pesemco »Pojdem na prejo«, v narodnem tonu zložen samospev, ki ga je Križaj moral ponoviti. Bil je pa svoji težki nalogi kos tudi v Lajovčevih pesmih, za katerih izvajanje mu topla zahvala.

Na tem koncertu je prvič debutirala gđc. Dana Koblerjeva, konservatoristka in bivša učenka Glasbene Matic, ki s ponosom lahko gleda na sadove svojega truda. Igrala je Chopinovo fantazijo v F-molu in Smetanovo »Slavnost čeških kmetov«, oboje spretno, z razumevanjem in precejšnjo tehniko. Ne sme jo motiti to, da naše občinstvo ne mara klavirskih točk. Poznam ljudi, ki pravijo, da nekaj razumejo, pa vselej takrat zdehajo ali zapuste dvorano. Če bi jim zaigrala tisti nemni »Herkules valček«, bi doživela aplavz, da nikoli takega ne. Peščica onih pa, ki vedo ceniti napredek po trnjevi poti slovenske umetnosti korakajoče gđc. Koblerjeve, so bili zadovoljni. Srečno naprej! —

V zadnji številki izkazanih K 25.274:50
Danes izkazanih K 841:17

Doslej nabranih K 26.115:67
Prosimo nadaljnjih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

Mobilizirani tovariši — naročniki.

(Dostavki in popravki k uvodniku v 7. št.)

Kranjsko.

48. Barle Konrad, u. Metlika.
49. Humek Dragotin, strok. u. Krško.
50. Primož Josip, u. v. Sorica.
51. Stupica Ivan, u. v. Dražgoše.

Štajersko.

41. Čokl Ignacij, u. Runc p. Ormožu.
42. Koropic Janko, u. Šoštanj.
43. Petrič Ludovik, u. Konjice.
44. Vodenik Simon, u. Lembach-Bistrica p. M.

Popravek:

ad 14. Kranje Franc, nd. Sv. Barbara n. Marib., ni mobiliziran.

ad 25. Ševnik Julij, u. Dramlje (ni pa del na bojišču, ampak je v ruskem ujet.).

Po tej izpopolnitvi je torej danes naših naročnikov-vojakov:

s Kranjskega	51
s Štajerskega	43
s Primorskega	54
s Koroškega	1

skupno število 149

Piscu uvodnika v 7. številki seveda niso znane vse dejanske razmere vsakega posameznega učitelja, ampak je sestavil le imenik mobiliziranih tovarišev-naročnikov, ki so mu to javili. (Glej 113. do 115. vrsto napominanega članka!) S tem, da ni priobčil imen vseh mobiliziranih slovenskih učiteljev, bodisi naročnikov ali ne, ni hotel nikogar staviti na »sramotni oder«, kakor se pritožuje neki tovariš, ampak je pisal bona fide, kar in kakor mu je bilo pač znano in kar je posnel iz slovenskih listov. Kdor lfoče torej v ta izkaz, naj piše dopisnico uredništvu ali upravnštvu.

Sicer pa bodo okrajna učiteljska društva poskrbela za popolen tak izkaz.

Končno število bomo mogli ugotoviti šele takrat, ko bodo končani novi nabori. Značilno je, da pride tedaj na prebiranje več učiteljev-očetov s svojimi sinovi.

Eden takih učiteljev - očetov nam piše: »Pri meni je zanimivo to, da pojdem zaeno s svojim sinom na nabor. Jaz starina bom najbrže sposoben, a sinko je šibak. Če me pošljejo na fronto, bom še vedno odtehtal par mladih fantov.«

Drug tovariš nam piše: »Po 29. službenih letih se mi obeta namesto regulacije plač — zopet vojaška suknja! Nič ne de, bom vsaj dobro preskrbljen! Zamenjal bom svoje civilne cape z novo vojaško obleko. V moji rodovini bodo potem oče in dva sinova v vojni, hčeri sta pa pri »Rdečem križu«. Doma ostane samo žena, oziroma mati. Pa naj kdo trdi, da smo učitelji za nič!«

Na vzporedju sta bila dalje dva ljubka Dvořákova dvospeva »Zadnja želja« in »Namenjeno je nama«. Oboževatelj sem Dvořákov muze, in pesemci sta mi jako ugajali. S primernim občutkom sta jih zapela gđc. Cenka Severjeva in g. Leopold Kovač, ki vidno napredujeta. Take točke dobrodošle!

Ostali del nekoliko predolgega večera je izpolnil pevski zbor »Glasbene Matice« z zbori, ki so bili izvajani na drugem, oziroma prvem dobrodelnem koncertu. Popolnoma prav je, da se naštiudirane stvari večkrat izvajajo. Tudi jih občinstvo lažje razume, če jih večkrat sliši. Hvalevredna je bila uvrstitev narodnih pesmi v vzpored. Peli so jih krasno in so morali nekatere ponoviti. Zlasti presrečna je bila »Gor čez izaro, gor čez gmajnico«. Zaključile so koncert ljubeznive hrvatske narodne pesmi »Cvetje iz narodnega vrta«, nanizane v venček, ki se prav prijetno da poslušati. Kratek tenorski solo je lepo izvedel g. Kovač. Spremljanje na klavirju in harmoniju sta oskrbela gđc. Koblerjeva in gđ. profesor Vedral, ki je ves večer spremljal soliste in to prav spretno. Vrli Matični zbor, ki v težkih sedanjih časih vseno uspešno deluje, je imel zopet vseskozi posrečen večer. Ko potihne bojni vihar, vstane v vsem svojem nekdanjem sijaju, in nadejati se smemo plodovitega delovanja v prosep slovenske glasbe. In če to veselje doživimo — srečni!

V Ljubljani, 12. maja 1915.

Z. Prelovec.

Naše zlo.

Na letnem občnem zboru društva hrvatskih učiteljic v Zagrebu se je gospa Milka Pogačičeva poslovila od članic kot predsednica. Poleg tega se je umaknila od raznih podjetij, ki jih je bila zasnovala pod devizo »Za našega otroka«; odtegnila se je torej s polja najčlovekoljubnejšega delovanja. Listi so iskreno obžalovali umaknitev te markantne osebnosti v zagrebškem ženskem svetu, ker organizatorični talent gospe Pogačičeve je najplodnosnejše deloval skozi več let. Za vsa dotična humanitarna podjetja pomenja odstop te vrle žene veliko izgubo. Zato izražajo listi nado, da se ni umaknila za vedno. Kot vzrok svojemu koraku je demisionarka oficijalno navedla preobremenjenost in utrujenost. Ali iz listov je sklepati, da so tu igrali vmes tudi drugi vzroki, slični onim, ki so tudi v našem javnem življenju provzročili že marsikatero težko zlo in škodo.

Tako piše n. pr. »Agramer Tagblatt«: »V našem miljeju je težko kaj ustvariti. Tisoč ozirov na desno in levo ovirajo delavno moč ter odjemljejo našim najboljšim osebnostim veselje do dela. Ako hočeš res kaj oživotvoriti, moraš plašno brodirati med ostrimi skalami raznih kompromisov, nesmeš niti za trenotek pozabljati na stotere nevarnosti, ki jih ustvarja posebno sodelovanje naših razmer. A ko je delo dovršeno, ki je provzročalo razne tajne in odkrite težave in je zato zahtevalo desetkrat večjo porabo energije, nego kje drugje, pa se že oglašajo neštevilni grajajoči glasovi tistih znanih, ki hočejo vse bolj vedeti, ki v žaljivem zboru kritikujejo vse in ki jim ne moreš ničesa prav storiti. Kritikanje tujega dela in tujega ustvarjanja je res lahko in — poceni!«

»Agramer Tagblatt« pravi dalje, da so tudi imenovano vrlo ženo pregnali s pozorišča koristnega dela tisti, ki vse bolj vedo, vse kritikujejo in ki menijo, da so bogve kaj storili v narodno korist, ako tisto narodno delo, na katerem sodelovati je vsakogar dolžnost, nadomeščajo z neugodnim kritikovanjem dela — drugih!

In Zagreb ni daleč od slovenskih pokrajin, zato pa morajo biti opisane razmere tukaj in tam — enake!

Prof. Matko Mandič.

Profesor Matko Mandič, državni in deželni poslanec, je dne 14. t. m. v Trstu umrl. Z njim je legel v grob eden najidealnejših, najnesebičnejših, najpožrtvovalnejših in najdelavnejših rodoljubov, kar jih je rodila hrvatsko-slovenska zemlja.

Mandič, rojen Istran, je imel pred sabo lepo, zasigurano bodočnost. Bil je profesor v Zagrebu. Prav takrat se je pričel narodni pokret v Istri. Narodnostno gibanje je vzkliklo in jelo naraščati. Toda nedostajalo je povsodi narodnih delavcev in bati se je bilo, da zopet zavlada staro mrtvilo. Mandiču so bile znane te razmere, zato ni niti trenutek pomišljal, da bi se ne postavil brezpogojno v narodno službo. Odpovedal se je profesuri ter se vrnil v rodno svojo Istro, da se popolnoma posveti narodnemu delu. Prevzel je uredništvo »Naše Sloge« ter jel orati ledino. Kot plačo je dobival par desetakov in s temi beraškimi novci živel — ne morda leto ali dve — marveč desetletja. V službi naroda je stradal — v besede pravem pomenu, toda omagal ni nikoli, marveč s podvojeno silo delal za probujo takrat še malodane spečega istrskega ljudstva. Marsikdo mu je takrat nasvetoval, naj ne tlačani več pri stvari, ki mu ne more dati niti skorjice kruha, toda s ponosom je odklonil vse take nasvete ter stradal in neumorno nadaljeval delo narodne probuje. Tako so potekala desetletja. Njegovo delo je obrodilo sad: danes je probujena vsa Istra, zasluga za to pa pripada v prvi vrsti njemu, Matku Mandiču. Dela celega življenja, nešteti žrtve mu istrsko ljudstvo ni moglo poplačati, le malo nagrado v znak svoje hvaležnosti mu je dalo s tem, da ga je izvolilo za svojega državnega in deželnega poslanca. Tudi kot tak je živel Matko Mandič samo svojemju narodu.

Zadnje desetletje je živel Mandič v Trstu in tu nadaljeval svoje v Istri započeto delo. V Trstu je bil apostol hrvatsko-slovenskega bratstva, in če je v kom personificirana kaka ideja, je čisto gotovo, da je bil pokojnik Matko Mandič personifikacija hrvatsko-slovenskega edinstva, saj je vedno in vedno s ponosom in poudarkom naglašal, da je Slovenec in Hrvat v eni osebi. In ta moč in značaj je sedaj legel v

grob, zadnje trenutke pa mu je zagrenila zavest, da ne bo več doživel in videl srečnejše bodočnosti svojega naroda. Tudi to je kos tragike, ki je bilo toliko v Mandičevem življenju.

Pokojni Mandič se je tudi vedno živo zanimal za delo slovenskega in hrvatskega učiteljstva, ki mu je bil prijatelj. — Pokojnik je bil načelnik moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v onih težkih časih, ko so se polagali prvi temelji slovenskemu šolstvu v mestu tržaškem. Bil je predsednik in navdušen pevec nekdanjega »Slovenskega pevskega društva«, bratovščine sv. Cirila in Metoda, Delavskega konsumnega društva pri Sv. Jakobu (od leta 1904 do smrti, torej 11 let). Bil je med ustanovitelji in navdušen podpiratelj društva Strossmayer in član mnogih drugih narodnih društev. Jako vnet je bil tudi za »Sokola«. V prejšnjih časih ni zamudil nobenega zborovanja in nobene prireditve tega društva, kjer je tudi aktivno nastopal. — Bodi mu blag in trajen spomin tudi med nami!

Važna razsodba upravnega sodišča.

Upravno sodišče je v soboto, dne 8. t. m., razsodilo, da je izvolitev šestih članov nemškega krajnega šolskega sveta v Trebinju neveljavna, ker pošiljajo ti člani svoje otroke v češke šole in ker njihovi svojci v hiši in izven hiše govore češki in ker sami pripadajo le češkim in nobenim nemškemu društvu. Ni jih torej smatrati za Nemce in zato ne smejo vršiti službe nemškega krajnega šolskega sveta.

Književnost.

Za domovino Avstrijo. Dvoglasna pesem s spremljevanjem harmonija ali klavirja. Uglasbil Anton Kosi. Besede zložil Vekoslav Poljanec. — Bojno leto 1914—15. — Cisti dobiček je namenjen »Rdečemu križu«. Vsako prepisovanje je po zakonu kaznjivo. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Založil skladatelj Anton Kosi v Središču. Cena 35 h, s poštnino 40 h. (V poštnih znamkah!) — Besedilo je navdušeno in se preliva v upolno pozdravno pesem zmagi in zmagovalcem. Temu primerna je Kosijeva dvoglasna skladba, ki valovi nakvišku in navzdol, v lepi harmoniji odgovarjajoč patriotskemu čuvstvom. Spremljava je enostavna zato lahka. Celotna skladba je primerna in pripravna, da jo pojo sedanje dni v šolah in na šolskih priredbah.

Gustave Flaubert: Gospa Bovaryjeva. Roman. Prevel Vladimir Levstik. — Izdala in založila »Omladina« 1915. — Tiskala »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. — Zbirka mojstrov. Prva knjiga. — Str. 332. — Cena: broš. 3 K 80 vin., vez. 4 K 80 vin. — To znamenito delo — eno najboljših, kar jih premore svetovna beletristika — imamo po zaslugi »Omladine« sedaj v slovenskem prevodu pred seboj. Romana, ki ga pozna ves kulturni svet, ni treba šele posebe priporočati Slovencem. — Slovenska »Gospa Bovaryjeva« se odlikuje po lepem, gladkem jeziku in po preprosto-elegantni opremljeni. — Založništvu želimo ob začetem, vsega priznanja vrednem delu najlepših uspehov. Tudi ta težki čas ni zamoril v naši akademski mladini idealne požrtvovalnosti in smisla za kulturno delo. To je dokaz, da temelji naša moč in korenini naša bodočnost na trdni podlagi in v zdravem organizmu.

Iz dni skrbi in žalosti. Igrokaz in povesti. Slovenski mladini in preprostem ljudstvu v pouk in zabavo. — Napisal Anton Kosi v bojnem letu 1914/15. — Izdal in založil pisatelj v Središču. — Cena 45 h. — Str. 38. — Na prvem mestu stoji igrokaz v treh dejanjih »Po mobilizaciji doma«. — Po umetniških načelih tega igrokaza ne smemo soditi. To je pač prigodnica. Namesto treh dejanj bi popolnoma zadoščali le dve dejanji, ker je prvo odveč: dolgi monologi z vsem mogočim modrovanjem — nekaka koncentracija pouka o hiševanju in gospodinjstvu. Pisatelj govori tu konsekvntno o vojski, medtem ko ima na str. 18. »Misli o vojni«. Marijana na 5. str. skuša, Rižnarjeva Neža pa na str. 23. poizkuša. Str. 12.: Prinesem obvestilo — napak; prav: prinašam... Ne: bodive, sve; ampak: bodiva, sva (ista stran). Molitev na 14. str. bi bila učinkovitejša, če bi jo mati molila sama, saj ni verjetno, da bi jo znali dobesedno vsi, če se je niso prej naučili na pamet. — Upamo pa, da bo igrlica vključ temu ugodno učinkovala, in sicer zlasti zaradi ljubezni, ki jo otroci kažejo do matere, in pa zaradi tako vselega konca. — Protialkoholno tendenco vsebu-

je črtica iz viničarskega življenja v Slovenskih goricah: »Dva ujetnika — rešena«. Dobra stvar, zato tudi uspešna. — Dobra je tudi »Domača zemlja«, božična povest iz l. 1914. — V celoti je knjižica priporočljiva. — Take in slične publikacije naj imajo pečat skrbne izbirlčnosti in vestne priprave, ker bodo mimo vsega drugega tudi dokumenti, kako smo Slovenci duševno živeli v tej veliki dobi, ki ustvarja velike dogodke!

Srednješolske vesti.

Ogenj in tatovi na goriških gimnazijah. Iz Gorice nam pišejo: Čudno je, da so se začeli pojavljati tatovi na tukajšnjih gimnazijah. Pretekli teden so vlomili v nemško gimnazijo na Soški cesti in odnesli nekaj denarja in važnih papirjev. — V noči od sobote na nedeljo so vlomili v poslopje italijanske gimnazije in odnesli tam spravljen denar. Nato so znesli skupaj gimnazijske kataloge in jih zažgali. Ogenj se je kmalu razširil tudi na druge predmete. K sreči so ga pravočasno opazili. Došli gasilci so ogenj zadušili. V nevarnosti je bila tudi licealna knjižnica.

Srednje šole v Ljubljani. Z 10. t. m. so pouk na ljubljanskih srednjih šolah preuredili tako, da imata I. in II. državna gimnazija pouk dopoldne, realka in pripravnica pa popoldne. S prihodnjim ponedeljkom počeni so ti zavodi dnevno dobo pouka zopet premenili, tako da imajo dijaki pouk en teden dopoldne, drugi teden pa popoldne.

Vojno priznanje zaradi hrabrega vedenja pred sovražnikom je dobil c. in kr. rezervni poročnik dr. Fran Rostaher, suplent na nemški gimnaziji v Gorici.

Slavnim šolskim oblastim pošilja več staršev z dežele v »Slovenskem Narodu« z dne 14. t. m. to prošnjo: »V časopisih smo danes čitali, da se vrše na učnih zavodih srednjih šol v Ljubljani zopet nekatere izpremembe glede pouka. Ali bi ne bilo boljše, da bi se šole predčasno zaključile? Take izpremembe niso v korist ne pouku, ne dijakom! S predčasno zaključitvijo vsaj koncem maja t. l. bi se ustreglo dijakom in staršem, ki sedanjo draginjo vsestransko občutijo.

V vojno službovanje je odšel znani slovenski jezikoslovec Koštiál, profesor na slovenskem moškem učiteljskem v Gorici.

Iz naše organizacije. Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj poroča, da je meseca maja 1915 darovalo za podporni sklad učiteljskih vojaških rodov in učiteljstvo pri Sv. Bolfenku 3 K, učiteljstvo pri Veliki Nedelji 3 K, učiteljstvo pri Sv. Miklavžu 2 K 50 h in učiteljstvo Ormož-okolica 1 K, torej skupaj 9 K 50 h. Prihodnje zborovanje bo 1. julija t. l. v Ormožu. Tovarši in tovarišice naj se blagovolijo do 1. junija oglašiti s času primernim predavanjem. — Došle so knjige »Slovenske šolske Matice« za 1914.

Kranjske vesti.

MARIJA VIDROVA.

Dne 9. t. m. je umrla v ljubljanski bolnici koleginja Marija Vidrova, učiteljica v Spodnji Siški, po nevarni operaciji. — Bila je zvesta članica »Slovenske Zveze« od vsega početka, bila pa je tudi marljiva in blaga učiteljica. — V dobi sedanje vojne je požrtvovalno stregla ranjencem v Ljubljani. Skoro do zadnjega diha je izvrševala dela človekoljubja in usmiljenja. — Mi spoštujemo vsak značaj, vsako prepričanje, ki ima temelj v srcu in sodnika v vesti, zato čast spominu skromne in nesebične pokojne tovarišice!

— **Iz krogov učiteljskih penzionistov** pišejo »Slovenskemu Narodu« z dne 17. t. m.: »Aktivni tovariši dobijo torej kakor ste poročali, malo draginjsko podporo, 60, oziroma 80 kron res ni veliko, a vendar boljše kot nič in tudi ta malenkost pride prav v tej neznosni draginji. Čudno pa je, da smo bili učitelji penzionisti prezrti. Mari mi ne potrebujemo? O, in kako še! Pomisliti treba, da si moramo stanovanja plačevati in da so naše penzije prav borne in še te — obremenjene. Pravilno bi bilo, da slavnji deželni odbor tudi nam nakaže take draginjske doklade, kakor aktivnim tovarišem. Upamo, da to stori čim prej, za kar mu bomo vsi odkritosrčno hvaležni.« — Mi želimo od vsega srca, da bi tovarišem vpokojencem njihovo prošnjo kar najhitreje ugod-